

УДК 78:316.75(497.1)"197"
78.011.26(497.1)"1971/1978"

DOI <https://doi.org/10.31212/tokovi.2022.2.rak.187-215>

Оригинални научни рад

Примљен: 19. 4. 2022.

Прихваћен: 29. 6. 2022.

Александар РАКОВИЋ

Институт за новију историју Србије, Београд

rakovic@gmail.com

Савез социјалистичке омладине Југославије и БУМ фестивал (1971–1978): од антисоцијалистичких појава на фестивалу до социјалистичких корекција*

АПСТРАКТ: На основу штампе Савеза социјалистичке омладине, музичке и забавно-информативне штампе, архивске грађе из Архива Југославије, Дипломатског архива Министарства спољних послова Републике Србије, Историјског архива Београда, као и литературе, рад показује однос омладинске организације према општејугословенском БУМ фестивалу, масовним окупљањима хипика и антисоцијалистичким појавама које су морале да буду кориговане како би фестивал добио и социјалистички карактер.

Кључне речи: Савез социјалистичке омладине, БУМ фестивал, Југославија, рокенрол, хипици

БУМ фестивал (1971–1978) био је рокенрол фестивал општејугословенског карактера чија је намена била да повезује и спаја рокерске саставе с простора читаве Југославије. Изворног хипи карактера, требало је да има сасвим позитивну улогу у југословенском друштву, које је широм отворило врата западној популарној култури уколико се није косила са социјалистичким вредностима. Ипак, далеко од тога да је с БУМ фестивалом све ишло глатко, па је чак оштро преис-

* Чланак је настао као резултат рада у Институту за новију историју Србије који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, на основу Уговора о реализацији и финансирању научноистраживачког рада НИО у 2022. години бр. 451-03-68/2022-14/200016 од 4. 2. 2022.

питивана његова улога како би се извесне антисоцијалистичке појаве исправиле социјалистичким корекцијама према смерницама Савеза социјалистичке омладине.

Савез омладине Југославије (1974. преименован у Савез социјалистичке омладине Југославије)¹ био је предворје за улазак у Савез комуниста Југославије и „резерва партије“. Улога омладинске организације била је да код младих јача идеју самоуправног социјализма и усмерава их у правцу политике државе и партије.² Савез комуниста је ослушкивао мишљење омладинске организације о новим интересовањима младих. С тим у вези, млади Југословени који су били окренути западној популарној култури истовремено су исказивали оданост тековинама револуције и самоуправном социјализму.³ Процес започет шездесетих, настављен је и током седамдесетих када је омладинска организација преко своје бројне штампе давала даље смернице рокенролу за позиционирање у социјалистичком друштву. Гласило Савеза омладине Југославије *Младост* је 1972. писало да је југословенска омладина део „светске поп-генерације“, иако је „њен друштвени живот, у ствари, самоуправљање“.⁴

Рокенрол музика и култура били су, у другој половини шездесетих и током седамдесетих, теме углавном сваког броја *Младости*.⁵ Притом, овај лист је био фаворизован јер се радило о централном органу југословенске омладинске организације, који је сматран штампом главног тока социјалистичког друштва. На *Младост* су се угледале неке друге омладинске новине, извесно и када је реч о односу према рокенрол култури која је протежирана у југословенском друштву.⁶

1 „Uvjeren sam da će Savez socijalističke omladine Jugoslavije odgovoriti potrebama i željama najširih slojeva omladine“, *Mladost*, 28. 11. 1974.

2 Radoš Smiljković, *Društveno-političke organizacije u SFRJ*, (Beograd: Sloboda, 1979), 151–153, 289–296.

3 Александар Раковић, *Рокенрол у Југославији 1956–1968: изазов социјалистичком друштву*, (Београд: Архипелаг, 2011), 595. О популарној култури и југословенском социјализму видети и: Zoran Janjetović, *Od internacionalne do komercijalne: popularna kultura u Jugoslaviji 1945–1991*, (Beograd: Institut za noviju istoriju Srbije, 2011); Radina Vučetić, *Koka-kola socijalizam: amerikanizacija jugoslovenske popularne kulture šezdesetih godina 20. veka*, (Beograd: Službeni glasnik, 2012).

4 „Zna šta će, ne zna kako će“, *Mladost*, 25. 5. 1972.

5 Видети: Раковић, *Рокенрол у Југославији 1956–1968*; Александар Раковић, „Савез социјалистичке омладине Југославије и Музичка омладина Југославије у спору око рокенрола (1971–1981)“, *Токови историје* 3/2012, 159–189.

6 Marko Zubak, „The Yugoslav Youth Press (1968–1980): Student Movements, Subcultures and Communist Alternative Media“, PhD Dissertation, (Budapest: Faculties of the Central European University, 2013), 95–96.

Савез социјалистичке омладине Југославије је после деценијског притиска, не бирајући средства, наметнуо Музичкој омладини Југославије да рокенрол укључи у ваннаставно музичко образовање школске омладине. Наиме, рокенрол је током седамдесетих сматран општејугословенским интегративним фактором младих, а појединим дугокосим рокерским саставима давана је улога носилаца социјалистичких порука (Корни група, Бијело дугме, Камен на камен и др.).⁷

Све то није уопште било без идеолошке основе, која се посебно огледала у контракултурном покрету америчких битника и хипика јер су они, у другој половини 60-их и почетком 70-их, по политичком ставу били уоквирени у конгломерат Нове левице. Хипици су веома привлачили пажњу југословенске јавности која је пратила рокенрол трендове, а истовремено ти политични рокери са Запада били су тема интересовања партијских структура. Наиме, постојале су очите сличности у смерницама америчке контракултуре и југословенске политике: марксизам, пацифизам, антисегрегационизам, антиимперијализам.⁸ Рајко Даниловић је за Аналитичко одељење Централног комитета Савеза комуниста Србије у мају 1968. сачинио анализу под насловом „Омладинска нова левица у Европи и Америци и нека идејна кретања у вези с тим у нас“, у којој је поред осталог стајало како „има мишљења да хипипокрет“ „може бити и да већ јесте (судећи по акцијама студентске нове левице) зачетник нових револуционарних импулса, па чак и новог револуционарног покрета“.⁹ Дакле, не треба да чуди што је само пет дана након београдске премијере одломак из хипи мјузикла *Коса* Атељеа 212 игран 24. маја 1969. поводом Дана младости у Дому омладине Београда пред Јосипом Брозом Титом.¹⁰

Иначе, бродвејске хипи представе биле су, у југословенској поставци, велика културна атракција. Мјузикл *Коса*, игран на сцени Атељеа 212 од 1969. до 1973. остварио је добре критике и стекао ве-

7 Раковић, „Савез социјалистичке омладине Југославије и Музичка омладина Југославије“, 159–189.

8 Раковић, *Рокенролу Југославији 1956–1968*, 558.

9 Историјски архив Београда (ИАБ), фонд 865, Савез комуниста Србије, организација СК Београда, Градски комитет - Београд, фасцикла 520, Анализа „Омладинска нова левица у Европи и Америци и нека идејна кретања у вези с тим у нас“. - Аналитичко одељење Централног комитета Савеза комуниста Србије је ову анализу завршило у мају 1968.

10 „Председник Тито – гост београдских омладинаца“, *Политика*, 25. 5. 1969.

лику популарност.¹¹ Рок опера *Исус Христос суперстар* која је 1972. и 1973. била на репертоару Атељеа 212 такође је привлачила пажњу, али је јавности била мање занимљива од *Косе*.¹² О југословенском самоуправном социјализму са симпатијама је говорио и Џон Ленон.¹³

Важно место у политичкој историји рокенрола на прелому 60-их и 70-их имају масовна окупљања хипика у САД-у и Великој Британији (и другде) где је испољаван контракултурни став према англо-америчком империјализму.¹⁴ Будући да су били политички обојени, ти фестивали су такође били веома интересантни југословенској јавности. Мирко Кларин, који се у време одржавања фестивала Вудсток налазио у Њујорку, известио је за загребачки рокенрол магазин *Поп експрес* да се на Вудстоку догодило „три дана мира и музике“.¹⁵ О фестивалу на Острву Вајт такође је писано о југословенској штампи.¹⁶ Међутим, упркос свему томе и протестима хипика против рата у Вијетнаму, с годинама је јачао утисак да је хипи покрет у пракси бесциљан, а посебна опасност за југословенску омладину виђена је у наркоманији која је била најлошији глас хипи контракултуре. Свест о опасности наркоманије, али и њене везе с рокенролом, била је почетком седамдесетих изражена у стручним круговима.¹⁷

11 Видети: Александар Раковић, „Мјузикл *Коса* у Атељеу 212 (1969–1973)“, *Токови историје* 2/2017, 85–114.

12 Видети: Александар Раковић, „Рок опера *Исус Христос суперстар* у Атељеу 212 (1972–1973)“, *Токови историје* 2/2018, 177–197.

13 Видети: Александар Раковић, „Џон Ленон, левичарски активизам и југословенски социјализам“, *Токови историје* 3–4/2013, 251–265.

14 Robert Walser, “The rock and roll era”, *The Cambridge History of American Music*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 364–365; Mark Hamilton Lytle, *America’s Uncivil Wars: The Sixties Era from Elvis to the Fall of Richard Nixon*, (Oxford–New York: Oxford University Press, 2006), 336; Gina Arnold, “Nobody’s Army: Contradictory Cultural Rhetoric in Woodstock and Gimme Shelter”, *Countercultures and Popular Music*, eds Sheila Whiteley, Jedediah Sklower, (London – New York: Routledge, 2016), 129. - На Монтереј поп фестивалу у Калифорнији (16–18. јуна 1967) било је 200.000 људи, а то је био увод у окупљање око 100.000 хипика у околини Сан Франциска познато као „Лето љубави“ (*Summer of Love*). Даље, на фестивалу Вудсток у држави Њујорк (15–18. августа 1969) окупило се око 500.000 посетилаца, а на Алтамонт фестивалу у Калифорнији (6. децембар 1969) било је око 300.000 људи. На трећем фестивалу на Острву Вајт (The Isle of Wight) у Великој Британији 1970. било је око 600.000 посетилаца (26–30. август 1970).

15 „Tri dana mira i muzike“, *Pop Express*, 18. 10. 1969.

16 На пример: „Ludnica čpravaca na Otoku Wightu“, *Vjesnik u srijedu*, 9. 9. 1970; „Дођи у мој шатор плаво-жути“, *Илустрована политика*, 15. 9. 1970.

17 Ljubomir Erić, „Narkomanija i umetničko stvaralaštvo“, *Narkomanije mladih*, ur. Dušan Maletić, (Beograd: BIGZ, 1971), 196.

Југословенски рокенрол састави и њихова многобројна публика су у првој половини седамдесетих били сасвим у музичком тренду а изгледали су као и сви други хипици. Стога не треба да чуди што се америчка компанија Алфа интернешнал (Alpha International) обратила Југословенском информативном центру у Њујорку с питањем да ли би Југославија прихватила организацију међународног рокенрол фестивала на отвореном који би у јулу 1973. трајао три дана.¹⁸ Међутим, Савезни секретаријат за иностране послове СФРЈ није ни директно, а ни преко Југословенског информативног центра, одговорио на понуду Алфа интернешнала. Југославија је 1973. пропустила прилику да тада добије „свој велики Вудсток“.

*БУМ 71 и БУМ 72 – исказивање југословенства
на „малом Вудстоку“*

Почетком седамдесетих постојала је реална потреба за фестивалским окупљањем дугокосих југословенских рокера. Гитаријаде које су одржаване током шездесетих, ма колико имале велику посећеност и важност у друштву, углавном су обухватале локалне саставе, понекад с гостима из других југословенских средина. При том, омладинска организација, која је уистину подржавала и протезирала рокерске саставе,¹⁹ није имала баш никакву иницијативу да сама покрене рокенрол фестивале. Стога је деловао приватни сектор, односно агенција „Словенијаконцерт“.

Први БУМ фестивал одржан је 1971. на фудбалском стадиону „Људски врт“ у Марибору, у организацији „Словенијаконцерта“, на коме се као важан приватни менаџер појавио Бранко Лазаревић.²⁰ БУМ 71 је трајао један дан.²¹ Био је замишљен као „фестивал југословенске поп музике“, али је скромно припремљен и није при-

18 Дипломатски архив Министарства спољних послова (ДАМСП), Политичка архива, фонд Сједињене Америчке Државе, фасцикла 95а, 1973, бр. 41886, 15. јануар 1973, Допис Југословенског информационог центра у Њујорку Савезном секретаријату за иностране послове СФРЈ у Београду, послат 12. јануара 1973.

19 Раковић, *Рокенролу Југославији 1956–1968*, 507–512. Видети и: Раковић, „Савез социјалистичке омладине Југославије и Музичка омладина Југославије“.

20 Видети коментар Огњена Твртковића на текст: „Fadil Redžić objavio neprocjenjivo vrijedan video zapis o Indexima“, *Glas.ba*, 13. 8. 2018.

21 Видети коментар дискусанта под псеудонимом Emil and the Detectives у оквиру дискусије о БУМ 71 на Фејсбук групи „BOOM – Mariborski rock festival Društvo ljubiteljev rock glazbe“, 18. 3. 2020.

вукао пажњу јавности.²² Наступили су најпознатији словеначки музичари и гости из Хрватске.²³ Свирали су љубљански састави Јутро и Бумеранг, Томаж Домицељ, загребачки састави и музичари Група 220, Драго Млинарец, Ивица Перцл и др.²⁴

На БУМ-у 71 учесници су били у обавези да свирају само по једну своју композицију.²⁵ Наиме, у то време југословенским рокенролом још увек су доминирале обраде страних хитова, али је било све више састава који су компоновали своје песме. На тај начин утирао се пут стварању југословенске рокенрол сцене која је током седамдесетих и осамдесетих година 20. века била позната по аутентичном и врло креативном рокерском изразу. Но, БУМ 71 је већ наредне године био лако надмашен успешним и врло пропраћеним БУМ-ом 72 који је одржан у Љубљани.²⁶

Други БУМ фестивал одржан је 21. и 22. априла 1972. у љубљанској хали „Тиволи“. Најављиван је као „једна од највећих поп-приредби у посљедње вријеме“, са учешћем 25 рокерских и поп састава и музичара из читаве Југославије. Од познатијих су наступили: Томаж Домицељ, Млади леви, Јутро, Бумеранг, Срце (сви из Љубљане), Тајм, Драго Милинарец, Ивица Перцл, Група 220, Група Марина Шкргатића, Нирвана (сви из Загреба), ЈУ група (Београд) и Индекси (Сарајево).²⁷

Исказивање југословенског карактера манифестације било је веома важно, посебно у светлу ставова о омладинској симбиози западне популарне културе и самоуправног социјализма. Стога је *Младост* била веома заинтересована за БУМ 72.²⁸ Фестивал је отворен интонирањем југословенске химне на усној хармоници. Загребачки *Студио* је известио: „Око шест тисућа хипија и омладине устало је, мирно и достојанствено саслушало, после чега су сви полијегали и наставили у својем стилу“.²⁹ *Младост* је објавила да је публика на

22 „'Boom', јуче, данас, сутра (?)“, *Глас омладине*, 24. 6. 1976.

23 „Воооооооооооооооо“, *Глас омладине*, 16. 12. 1977.

24 Видети коментар дискусанта под псеудонимом Emil and the Detectives у оквиру дискусије о БУМ 71 на Фејсбук групи „BOOM – Mariborski rock festival Društvo ljubiteljev rock glazbe“, 18. 3. 2020.

25 „Dijalog bez voznog reda“, *Mladost*, 23. 12. 1977.

26 „Boom pop-festival“, *Studio*, 17. 6. 1972.

27 „Pop-festival u Tivoliju“, *Studio*, 22. 4. 1972. - Свирали су и састави из мањих средина: Аларм (Марибор), Хад (Осијек), Група 777, Боџи, фолк трио Неда, Миљенко и Дарио (сви из Ријеке) и др.

28 „Festival zvani Bum“, *Mladost*, 27. 4. 1972.

29 „Boom pop-festival“, *Studio*, 17. 6. 1972.

БУМ-у 72 умела да проври, али ју је водитељ програма Томаж Домицељ каткад умиривао, као кад је емитована југословенска химна коју је „око пет хиљада“ гледалаца пропратило у тишини и на ногама.³⁰

Младост је известила да су организација фестивала и публика били одлични.³¹ Бранко Лазаревић и Пера Димитријевић, организатори из „Словенијаконцерта“, били су презадовољни успехом БУМ-а 72 којим ће, казали су, „Словенија постати прва домовина попа у Југославији“. *Студио* је објавио: „Био је то највећи скуп хипија који се смјестио на поду велике дворане, с декама и сухом храном. Била су то два дана која су доказала да и Југославени могу створити добру поп-глазбу“.³² *Младост* је писала да је захваљујући БУМ-у 72 први пут дочарана фестивалска рокерска атмосфера у Југославији³³ и да је то био „мали Вудсток“.³⁴

Младина је похвалила што је „Словенијаконцерт“ омогућио да се БУМ 72 представи путем телевизије и грамофонске плоче.³⁵ Лонгплеј плоча БУМ-а 72 у издању љубљанског Хелидона била је први албум снимљен уживо на концерту или фестивалу који је објављен у Југославији. Када је плоча уручена композитору Никици Калођери, рекао је: „То је феноменални документ који ће за 10-15 година вриједити као класика нашега џеза. То је најбоље што се тренутно догађа у југославенској поп и бит глазби“!³⁶

Дакле, извештаји и оцене БУМ-а 72 били су еуфорични и у омладинској и у забавној штампи. Важно је што су београдска *Младост* и љубљанска *Младина*, као гласила Савеза омладине Југославије и Савеза омладине Словеније, стали на страну фестивалског концепта окупљања југословенских рокера који је оличавао БУМ фестивал. Према *Младости*, „мали Вудсток“ је потпуно успео. Међутим, већ БУМ 73 довео је до негативних појава које су се косиле са социјалистичким друштвом.

БУМ 73 и БУМ 74 – појава антисоцијалистичких девијација

Трећи БУМ фестивал одржан је 20. и 21. априла 1973. такође у хали „Тиволи“.³⁷ На њему је наступило четрдесетак састава, који су

30 „Festival zvani Bum“, *Mladost*, 27. 4. 1972.

31 *Исто*.

32 „Boom pop-festival“, *Studio*, 17. 6. 1972.

33 „Festival zvani Bum“, *Mladost*, 27. 4. 1972.

34 „Svet i mi“, *Mladost*, 28. 12. 1972.

35 „Prva prireditev pri nas“, *Mladina*, 18. 4. 1972.

36 „Boom pop-festival“, *Studio*, 17. 6. 1972.

37 „Priprema se Boom 73“, *Studio*, 7. 4. 1973.

били у обавези да свирају само своје композиције, али су се многи о то оглушили. Утисак је, пише *Студио*, „био јадан“ јер су те лоше обраде композиција западних састава извођене и с лошим озвучењем.³⁸

На БУМ-у 73 свирали су Тајм, ЈУ група, Драго Млинарец, Ивица Перцл, Томаж Домицељ, Нирвана, Група 777, Поп машина, Зденка Ковачичек, група Срце и др.³⁹ Утисак *Младине* је био да је на овом фестивалу наступило пуно квалитетних састава који су компоновали своју музику, не ослањајући се искључиво на иностране утицаје. То је сматрано великим искорак, напретком, да су југословенски рокенрол састави отишли „тако далеко“ у компоновању својих песама.⁴⁰ *Студио* је закључио да је БУМ 73 био „спектакл с професионалним претензијама и благим укусом ентузијазма и аматеризма“, „огледало стања у домаћем свијету прогресивне поп-музике“.⁴¹ Загребачки „Југотон“ објавио је двоструки албум с БУМ-а 73.⁴²

Међутим, поред оцена квалитета БУМ-а 73, уследиле су и осуде понашања публике које, наводно, није било друштвено прихватљиво. Наиме, БУМ 73 је посматрало шест хиљада гледалаца. Али, док је, према *Студију*, већи део публике био на фестивалу да би уживао у музици, понашање мањег дела је оцењено као непримерено: „Понеки су надмашили и најекстремније примјере америчких хипија. Већина их је, неколико стотина, још у раним поподневним сатима била заузела средишњи простор дворане и ту на тлу прострла вреће за спавање и деке. Ваљали су се, мало слушали музику, мало спавали, мало јели, али углавном су се досађивали у прљавштини“.⁴³

Притом, виши полицијски инспектор Душко Модли је у извештају о БУМ-у 73 написао да је овај догађај био „расадник наркоманије“,⁴⁴ „велесајам наркомана“ на коме је „било масовног уживања дроге“, а „распачавани [дељени] су леци порнографског садржаја“. Стога је, према Модлију, БУМ 73 био „завођење омладине“.⁴⁵ Фотографије с БУМ-а 73 објављене у *Младини* показују музичаре и публику

38 „Bio je to Boom 73“, *Studio*, 5. 5. 1973; „Boom 73! slušajte“, *Studio*, 30. 6. 1973.

39 Исто.

40 „Potovanje preko sedmih morij“, *Mladina*, 8. 5. 1973.

41 „Bio je to Boom 73“, *Studio*, 5. 5. 1973; „Boom 73! slušajte“, *Studio*, 30. 6. 1973.

42 „BOOM pop festival“, *Mladost*, 6. 9. 1973.

43 „Bio je to Boom 73“, *Studio*, 5. 5. 1973; „Boom 73! slušajte“, *Studio*, 30. 6. 1973.

44 „Вашар наркоманије у Тиволију“, *Илустрована политика*, 28. 5. 1974.

45 „Bio je to Boom 74“, *Studio*, 25. 5. 1974.

у хипи заносу, као и неке гледаоце који су – очито под дејством наркотика или алкохола – лежали на поду хале.⁴⁶

Дакле, за разлику од позитивне слике југословенских хипика са БУМ-а 72, годину дана касније у јавност је отишла сасвим другачија слика. Када је реч о БУМ-у 72, истакнута је оданост окупљене омладине југословенској држави, а за БУМ 73 наглашене су неприхватљиве, па и девијантне појаве – наркоманија, алкохолизам и порнографија.

Четврти БУМ фестивал одржан је 10. и 11. маја 1974, поново у љубљанској хали „Тиволи“. Фестивал је замишљен најамбициозније до тада. Позвани су загребачки састави и музичари (Група 220, Група Марина Шкргатића, Група Тихомира Попа Асановића, Спектар, Драго Млинарец, Ивица Перцл, Хобо, Клан, Нирвана, Тајм, Јосипа Лисац и Весели), словеначки састави и музичари (Срце, Бумеранг, Око, Томаж Домицељ, Жудежна поља), београдски састави и музичари (ЈУ група, Поп машина, Опус, Дах, Даг, С времена на време, Оливер Мандић). Из других крајева Југославије позвани су Бијело дугме (Сарајево), Смак (Крагујевац), Море (Сплит), Срђан и Буцо (Дубровник), Лу-тајућа срца (Ниш), Хад (Осијек), Селекција (Бањалука), Сунце (Нови Сад) и Импулси (Скопље). Није се одазвала Корни група, а из ријечке Групе 777 су поручили да се сада баве само комерцијалном музиком и да више нису заинтересовани за БУМ фестивал.⁴⁷ Загребачки Југотон објавио је 1974. дупли албум „Поп фестивал Љубљана '74 – ВООМ“.

Гарнитура учесника давала је за право Ивану Баленту да у *Младости* напише како је БУМ 74 прави „југословенски фестивал прогресивне музике“.⁴⁸ Пропагандни летак је гласио: „Слушат ћемо, лудовати, плесати, веселити се, пљескати, звиждати, тапкати, треперити се, предавати се ужицима свих врсти“.⁴⁹ Но, БУМ 74 није постао познат по најреспектабилнијим учесницима, већ је упамћен по „ужицима свих врсти“. На БУМ-у 74 и око њега догодио се, извесно, највећи обрачун милиције и партијских структура с југословенском рокерском публиком. Сличних примера у изворима нема.

У оба дана трајања БУМ-а 74 било је по четири хиљаде посетилаца, углавном између 14 и 24 године старости. Милиција је током фестивала спровела опсежну рацију због велике количине дроге која је унета на фестивал. Пронађене су табле хашиша, опијум шприце-

46 „Potovanje preko sedmih morij“, *Mladina*, 8. 5. 1973.

47 „Тко је позван на Boom 74“, *Studio*, 13. 4. 1974; „Od srca k srcu“, *Mladost*, 18. 4. 1974.

48 „Od srca k srcu“, *Mladost*, 18. 4. 1974.

49 „Bio je to Boom 74“, *Studio*, 25. 5. 1974.

ви и други наркомански прибор. Секретаријат унутрашњих послова (СУП) Љубљане је саопштио да је приведено деведесет младих који су се непримерено понашали, углавном су сви били у алкохолисаном стању, а тридесетак је било и под дејством наркотика. Ухапшена су тројица дилера дроге.⁵⁰

Начелник СУП-а Љубљане Јанез Винклер је посебно подвукао: „Прошлогодишњи је фестивал назначио у што ће се овај изродити, уколико организатор неће подузети одговарајуће мјере. Али овогодишња приредба показала је да Словенијаконцерт није ништа научио од лани“.⁵¹ Због налаза инспектора Модлија објављених након БУМ-а 73, љубљанска гимназија „Пољане“ је пре почетка БУМ-а 74 јавно упозорила да би слично понашање могло и овога пута да се догоди.⁵² Но, није се догодило само то и невољама организатора ту није био крај.

Почетак БУМ-а 74 поклопио се са прославом ослобођења Љубљане у Другом светском рату. Док је у традиционалном походу поводом ослобођења учествовало 67.000 људи, недалеко одатле су се окупљали млади у алкохолисаном и дрогираном стању који су се упутили на БУМ 74.⁵³ Стога је на надлежне из „Словенијаконцерта“ у јавности свађена кривица да су БУМ 74 с намером организовали на дан завршетка „Похода уз жицу окупираних Љубљане“ (10. мај), како би обезвредили тај слободарски датум. Организатори су демантовали да им је то била намера и појаснили да су сви остали термини, пре и после заказаног, били унапред резервисани. Притом, приликом заказивања фестивала, ни СУП Љубљана ни Скупштина општине Љубљана нису имали ништа против да БУМ 74 почне 10. маја.⁵⁴

Извршни комитет Председништва ЦК СК Словеније осудио је догађаје на БУМ-у 74, а у Савезу омладине Словеније су казали: „Немамо ништа против поп-музике. Треба, међутим, једном стати на пут оним узгредним појавама које је прате. Годинама већ овакве концерте организују приватни и полуприватни менаџери који, не водећи рачуна ни о чему светом у нашој социјалистичкој заједници, бесомучно трче за зарадом“. Наиме, 45% прихода с БУМ-а 74 требало је

50 „Вашар наркоманије у Тиволију“, *Илустрована политика*, 28. 5. 1974.

51 „Bio je to Boom 74“, *Studio*, 25. 5. 1974.

52 *Исто*.

53 „Вашар наркоманије у Тиволију“, *Илустрована политика*, 28. 5. 1974.

54 „Bio je to Boom 74“, *Studio*, 25. 5. 1974.

да иде приватним продуцентима Бранку Лазаревићу из Марибора и Владимиру Михаљеку из Загреба.⁵⁵

Због немилих догађаја на БУМ-у 74 приведен је секретар „Словенијаконцерта“ Пера Димитријевић, упркос томе што је све око организације прописно утанаčio са органима реда. Осуда јавности у првом реду је пала на Димитријевића па се и Управни одбор „Словенијаконцерта“ оградио од свог секретара.⁵⁶ Поред њега приведен је и Стане Цузнар, који је такође био задужен за организацију фестивала. Њих двојица су у притвору провела три дана.⁵⁷ Управни одбор „Словенијаконцерта“ суспендовао је Димитријевића а приход с фестивала је дат установама које су се бориле против наркоманије.⁵⁸ Витомир Симурдић је 1976. тврдио у новосадском *Гласу омладине* – листу Савеза социјалистичке омладине Војводине – да је БУМ 74 био изложен озбиљним критикама због „маргиналних изгреда“, али су последице за овај фестивал биле знатне.⁵⁹

Посебно је важно и то што се фијаско с БУМ-ом 74 догодио убрзо пошто је Савез комуниста Југославије захтевао од Савеза омладине Југославије „да на широкој платформи борбе за самоуправни социјализам организује и активира све оне младе људе који су спремни да се боре за развој самоуправних социјалистичких друштвених односа“. ⁶⁰ Насупрот томе, догађаји у Љубљани приказали су део омладине у изразито антисоцијалистичком светлу. Стога је морало да се делује. То се види и из одлуке Управног одбора „Словенијаконцерта“, донете после БУМ-а 74, да ће ова агенција све будуће фестивале организовати у сарадњи са Савезом омладине.⁶¹ Прихваћено је и да „БУМ као свејугословенска смотра мора обићи све делове земље“. ⁶² Међутим, „Словенијаконцерт“ више није имао удела у организацији наредних фестивала, али су приватни менаџери које је ангажовао до БУМ-а 74 били и касније међу организаторима БУМ фестивала.⁶³

55 „Вашар наркоманије у Тиволију“, *Илустрована политика*, 28. 5. 1974.

56 *Исто*.

57 „Bio je to Boom 74“, *Studio*, 25. 5. 1974.

58 „Вашар наркоманије у Тиволију“, *Илустрована политика*, 28. 5. 1974.

59 „Boom, јуче, данас, сутра (?)“, *Глас омладине*, 24. 6. 1976.

60 „Razrada načelnih stavova Treće konferencije SKJ o organizovanju omladine“, *Mladost*, 28. 2. 1974.

61 „Вашар наркоманије у Тиволију“, *Илустрована политика*, 28. 5. 1974.

62 „Воооооооооооооооооо“, *Глас омладине*, 16. 12. 1977.

63 Видети: „Zrna brez pogače“, *Mladina*, 4. 6. 1975; „Više buke nego muzike“, *Ven*, 14. 12. 1978; „Legendarni menadžer konačno otkrio“, *Večernji list*, 9. 2. 2020.

Ни партији ни омладинској организацији нису могли одговарати масовно коришћење опијата и неконтролисана зарада на БУМ фестивалу. За разлику од БУМ-а 73, када неке негативне појаве нису изричито поменуле као антисоцијалистичке, на БУМ-у 74 дата им је та опасна дисквалификација. Но, упркос овим инцидентима, рокенрол у социјалистичком друштву Југославије није долазио под знак питања, па ни општејугословенски карактер БУМ фестивала. Уосталом, Вељко Влаховић је баш 1974. за *Комунист* у позитивном смислу писао да „многи из старије генерације не знају шта се кува испод чупаве косе данашње омладине“.⁶⁴

Насупрот антисоцијалистичким појавама на БУМ-у 74, истичани су позитивни примери. Наиме, Градска конференција Савеза социјалистичке омладине Сарајева и Забавна редакција Дома младих „Скендерија“ биле су саорганизатори рокенрол фестивала ХИТ 74 који је 16. новембра 1974. одржан у великој дворани „Скендерија“. Улазнице су преко омладинске организације продаване по школама. Бијело дугме је на овом фестивалу, пред 15.000 посетилаца, промовисало плочу „Кад би’ био бијело дугме“. Стога је у *Младости* наглашено како би ово требало да буде модел и за остале рокенрол фестивале. Притом, Бијело дугме је концерт почело песмом „Друже Тито, ми ти се кунемо“.⁶⁵

Неколико дана касније на Деветом конгресу Савеза социјалистичке омладине Југославије (21–23. новембра 1974) у афирмативном смислу било је речи о неговању социјалистички ангажоване културе и у виду масовне културе.⁶⁶ Нови председник Конференције ССОЈ Азем Власи дао је смерницу да се подржи масовна култура омладине.⁶⁷ Дакле, организација ХИТ-а 74 и Власијева смерница биле су путокази за деловање омладинске организације и организацију БУМ-а 75 у Загребу.

*БУМ 75 и БУМ 76 – ново испољавање
социјалистичког заједништва*

Пети БУМ фестивал трајао је у Загребу од 25. маја до 1. јуна 1975. а службено вече је било 31. маја у Дворани спортова, када је

64 Вељко Влаховић, *У револуционарној акцији*, (Сарајево, 1979), 392.

65 „Praznik naše pop-muzike“, *Mladost*, 28. 11. 1974.

66 Azem Vlasi, *Mladost*, 28. 11. 1974.

67 „Referat Azema Vlasija“, *Mladost*, 21. 11. 1974.

одржан рокенрол концерт. Организатори БУМ-а 75 били су Друштво музичких радника Хрватске, „Кроација-концерт“ и Републичка конференција Савеза социјалистичке омладине Хрватске.⁶⁸ Пошто је Савез социјалистичке омладине преузео саорганизацију, тај догађај је постао културна манифестација.⁶⁹ У службеном делу учествовали су Бијело другме, Смак, Тајм, Булдожер, Група 220, Индекси, Зденка Ковачичек с Тихомиром Поп Асановићем, Томаж Домицељ, Драго Млинарец с групом Спектар, Ивица Перцл, Море, афирмисани гитаристи Ведран Божић, Јосип Бочек, Горан Бреговић и Миодраг Костић, а од новајлија групе Тешка индустрија и Камен на камен (оба састава из Сарајева), Хобо (Загреб), Цврчак и мрави (Нови Сад), Тор (Скопље),⁷⁰ а накнадно су позвани Вулкан (Марибор) и Формула 4 (Сарајево).⁷¹ Сви састави су изводили око 30 минута свог материјала.⁷² Службени део БУМ-а 75 снимао је Други програм Телевизије Загреб.⁷³

Младина је писала да је управо „прошлогодишњи фијаско“ БУМ-а 74 довео до тога да фестивал буде премештен из Љубљане у Загреб и да га преузме Савез социјалистичке омладине.⁷⁴ Стога су организатори, на челу са Савезом социјалистичке омладине Хрватске, веома водили рачуна да БУМ-75 нагласи и југословенски и социјалистички карактер, како би се са фестивала скинуо терет коју му је наметнут догађајима на БУМ-у 74 у Љубљани. Дадо Топић, који је био

68 „BOOM 75 u Zagrebu!“, *Studio*, 10. 5. 1975.

69 „Program Booma 75“, *Studio*, 24. 5. 1975. - Наиме, 25. маја 1975. у Студентском центру организована је приредба „Поп ринг“ на којој су наступили Група Марина Шкрватића и састави Нирвана, Сунце и Ричинус. Затим, 27. маја у Омладинском клубу „Лapidариј“ отворена је изложба са идејним решењима омота другог албума групе Тајм, чији су аутори били читаоци *Џубокса*. Истог дана у Омладинском клубу „Биг бен“ одржана је панел дискусија о проблемима везаним за рад диск цокеја и диско клубова, а 28. маја свiran је „Велики сeshн загребачких поп глaзбеника“. Потом је 29. маја на отвореном одржан концерт састава који нису ушли у службени програм, а 30. маја у Центру за културу и информације уприличена је дискусија критичара и музичара. Службени део, рокенрол концерт одржан је 31. маја 1975. када је из Дома спорта емитована емисија „Поп интеграл“ југословенских радио-станица, а за 1. јун предвиђено је да четири најбоља састава поново наступе у Студентском центру.

70 „BOOM 75 u Zagrebu!“, *Studio*, 10. 5. 1975; „Атракције службеног Booma 75“, *Studio*, 31. 5. 1975; „Boom 75 bez booma“, *Studio*, 14. 6. 1975.

71 „Boom 75 bez booma“, *Studio*, 14. 6. 1975.

72 „BOOM 75 u Zagrebu!“, *Studio*, 10. 5. 1975; „Атракције службеног Booma 75“, *Studio*, 31. 5. 1975; „Boom 75 bez booma“, *Studio*, 14. 6. 1975.

73 „Атракције службеног Booma 75“, *Studio*, 31. 5. 1975.

74 „Zrna brez pogače“, *Mladina*, 4. 6. 1975.

на одслужењу војног рока, добио је од Југословенске народне армије одобрење да на БУМ-у 75 предводи групу Тајм.⁷⁵

Службени део фестивала је у загребачкој Дворани спортова почео под заставом СФРЈ, СР Хрватске, заставом Савеза комуниста и песмом о Титу коју је извела група Камен на камен.⁷⁶ Тада је шест хиљада гледалаца⁷⁷ с Недом Украден, певачицом групе Камен на камен, „једногласно пјевало“ нови хит – „Пјесму маршалу Титу“.⁷⁸ *Дубокс* је о том моменту забележио: „Гледаоци су устали и заједно запјева-ли с извођачима познате стихове – ... другарице посадимо цвијеће... Призор који је обећавао много“.⁷⁹ Никола Борота, композитор песме и лидер групе Камен на камен, о томе је рекао: „И публика пјева с нама и сви једнако мислимо кад пјевамо рефрен ‘Да имамо Тита за маршала’. То се догађа спонтано и при том публика није само пуки регистратор онога што се збива на позорници. Пјесме из НОБ, пјесме из наше социјалистичке стварности сада се изводе као и свака забавна музика, поготову за младе“.⁸⁰

Но, Дражен Врдољак је писао да је ток БУМ-а 75 био досадњи-кав док на сцену није изашло Бијело дугме. Тек тада је неколико хиљада посетилаца устало на ноге и уз френетично одобравање пратило наступ Бијелог дугмета, које је, пише Врдољак, оправдало статус најбоље и најпродаваније југословенске групе.⁸¹

Савез социјалистичке омладине Хрватске је с партнерима одлично организовао БУМ 75 у Загребу. Међутим, рокенрол ревија *Дубокс* је оценила да је публика у Загребу била превише хладна и да би било боље да се фестивал врати у Љубљану.⁸² Неке замерке су стигле годину дана касније јер, насупрот традицији, на грамофонској плочи није објављен албум као сведочанство фестивала БУМ 75. Поред тога, успех БУМ-а 75 иницирао је да дискографске куће покрену своје фестивале, чиме је БУМ добио конкуренцију, а тиме је наредних година опадала његова важност.⁸³

75 „Атракције службеног Booma 75“, *Studio*, 31. 5. 1975.

76 „Зрна без погаће“, *Mladina*, 4. 6. 1975.

77 Исто.

78 „Пјесме из срца и крви“, *Studio*, 19. 7. 1975.

79 „Извештај са BOOM-а ‘75“, *Džuboks*, јул 1975.

80 „Пјесме из срца и крви“, *Studio*, 19. 7. 1975.

81 „Boom 75 bez booma“, *Studio*, 14. 6. 1975.

82 „Извештај са BOOM-а ‘75“, *Džuboks*, јул 1975.

83 „Boom, јуче, данас, сутра (?)“, *Глас омладине*, 24. 6. 1976.

На БУМ-у 75 у Загребу најављено је да ће фестивал сваке године мењати место одржавања, „како би био доступнији што ширем кругу домаћих љубитеља поп и рок-глазбе“.⁸⁴ Општејугословенски карактер фестивала морао је да се потврди у пракси – не само учешћем састава из читаве земље – већ и одржавањем фестивала у главним центрима Југославије. Подразумевало се, наравно, да се на њима певало и причало на српскохрватском, словеначком и македонском. Но, наредни БУМ фестивали показали су да је, без сумње, онај 1975. у Загребу имао најизраженију југословенску и социјалистичку ноту.

Шести БУМ фестивал одржан је 11. и 12. јуна 1976. у Београду, у хали „Пионир“. Најављено је да ће покровитељ бити Савез социјалистичке омладине Југославије.⁸⁵ Међутим, то се није догодило. Џубокс је писао да је Блажо Чулев – који је био на челу Комисије за идејно-политички рад, културу и информативно-пропагандни рад Савезне конференције ССОЈ – дао начелну сагласност да Савез социјалистичке омладине Југославије буде покровитељ БУМ-а 76 у Београду. С тим у вези предлог је упућен Председништву Савезне конференције ССОЈ, које, због наводне заузетости припремама обележавања Дана младости, није ни одлучивало о томе да ССОЈ буде покровитељ БУМ-а 76. Тако је овај фестивал остао без покровитељства омладинске организације.⁸⁶

Комисија за идејно-политички рад, културу и информативно-пропагандни рад Председништва Савезне конференције ССОЈ, у оквиру поља своје надлежности, највише пажње усмеравала је ка актуелним питањима идеолошко-политичког и марксистичког образовања и оспособљавања омладине.⁸⁷ Тиме је њена компетенција за подршку БУМ-у 76 била под знаком питања. Стога је логично да се питање покровитељства потегне пред Председништвом Савезне конференције Савеза социјалистичке омладине Југославије. Међутим, Секретаријат Председништва Савезне конференције ССОЈ оценио је да је Комисија за идејно-политички рад, културу и информативно-пропагандни рад имала током 1976. озбиљне и сасвим непрофесионалне пропусте који су се посебно огледали у томе да им је промакао улазак

84 „Атракције службеног Booma 75“, *Studio*, 31. 5. 1975.

85 „БУМ на Ташмајдану“, *Радио ТВ ревија*, 4. ју. 1976.

86 „BOOM је bio veliki poduhvat“, *Džuboks*, јул 1976.

87 АЈ, фонд 114 II, Савез социјалистичке омладине Југославије, фасц. 118, Извештај Председништва Конференције Савеза социјалистичке омладине Југославије о раду Конференције ССОЈ, Председништва КССОЈ, комисија Председништва, секретаријата и Одбора за припрему Дана младости, новембар 1975.

концепције *Младости* у „авангардистичко-елитистичке“ токове, да би се притом од септембра 1976. неки носећи текстови чак косили с политиком Савеза комуниста Југославије.⁸⁸ Председништво Савезне конференције ССОЈ 1976. није до краја имало поверење у мишљење Комисије, а сасвим очито ни у организацију БУМ-а 76, иако тражено покровитељство није подразумевало никакве финансијске издатке Савеза социјалистичке омладине Југославије.⁸⁹

Према *Радио ТВ ревији*, у хали „Пионир“ је током оба дана фестивала било нешто мање од по четири хиљаде гледалаца.⁹⁰ *Џубокс* је писао да је на БУМ-у 76 било укупно шест хиљада гледалаца с плаћеним улазницама, али и да су многи остали изван хале „Пионир“ јер им „агресивни редари“ нису дозвољавали да уђу с ранчевима и врећама за спавање.⁹¹

БУМ 76 је отворен поздравом младима Југославије: „Окупљени на Шестом фестивалу југословенске прогресивне ПОП музике поздрављамо све младе широм наше земље у нади да ће и овај наш дводневни ‘БУМ фестивал’ допринети новој афирмацији домаће ПОП музике“.⁹² После читања овог поздрава, с разгласа је пуштена „химна младих“, песма Корни групе „Иво Лола“, коју је публика пропратила на ногама.⁹³ Када је реч о БУМ-у 76 – тиме је, дакле, подвучен општејугословенски и социјалистички карактер фестивала.

Првог дана БУМ-а 76 наступили су састави Море (Сплит), Процес (Нови Сад), Тор (Скопље), Парни ваљак (Загреб), а од познатијих Булдожер, ЈУ група и Београдска репрезентација Оливера Мандића. Другог дана свирали су Сунцокрет (Београд) и познати музичари

88 АЈ, 114 II, фасц. 120, Информација о ангажовању Секретаријата ПССОЈ на решавању неких актуелних питања у оквиру уређивачке политике листа „Младост“, представљена 4. новембра 1976. на Осамнаестој седници Председништва Конференције Савеза социјалистичке омладине Југославије. У оквиру материјала позива за заседање Председништва КССОЈ, 26. октобар 1976, бр. 1361/1. - У информацији су, међу теретима који су стављани на редакцију *Младости*, посебно биле и оптужбе да фељтон „Идејне борбе у култури“, покренут у септембру, „на политички неприхватљив начин покушава осветлити сукобе педесетих година и касније између догматских и демократских снага и оријентација у култури, филозофији и уметности“ – па је стога тај фељтон 1. октобра 1976. прекинут.

89 „BOOM је bio veliki poduhvat“, *Džuboks*, јул 1976.

90 „Бомба није експлодирала“, *Радио ТВ ревија*, 18. 6. 1976.

91 „BOOM је bio veliki poduhvat“, *Džuboks*, јул 1976.

92 „BOOM '76“, *Džuboks*, јул 1976.

93 „Pogled na BOOM s leđa“, *Džuboks*, јул 1976.

Зденка Ковачичек, Тајм, Смак, Септембер и Тешка индустрија. Утисци о саставима били су различити, са изузетком опште похвале Смаку.⁹⁴

Један од саорганизатора БУМ-а 76 била је Продукција грамофонских плоча Радио-телевизије Београд (ПГП РТБ) која је преузела обавезу да објави албум са снимком фестивалске свирке,⁹⁵ а финансирала је и трошкове пута учесницима. После увида у финансијска кретања око БУМ-а 76, *Џубокс* је закључио да „овогодишњи БУМ није сам себе исплатио“ и да се организација нашла у минусу.⁹⁶ Притом, озвучење је било прејако за халу „Пионир“, што је кварило квалитет звука.⁹⁷

Када је реч о гласилима Савеза социјалистичке омладине, сложено су дали лоше оцене БУМ-у 76. Витомир Симурдић у *Гласу омладине* није имао похвале за овај фестивал.⁹⁸ Дражен Врдољак је за *Младину* написао да је БУМ 76 био „распродаја већ познатог [музичког] блага“.⁹⁹ Желимир Алтарац Чичак је у *Нашим данима* – листу Савеза социјалистичке омладине Босне и Херцеговине – казао да БУМ 76 „није ни разочарао ни одушевио“.¹⁰⁰ Притом, између БУМ-а 75 и БУМ-а 76 објављено је више рокенрол плоча него ранијих година и свирано је више рокерских концерата него пре. У тој поплави рокенрола у Југославији, БУМ фестивал губио је на значају.¹⁰¹ Наредне две године су показале да „мали Вудсток“ иде ка утихнућу.

БУМ 77 и БУМ 78 – одумирање фестивала

Бијело дугме је концертном на Хајдучкој чесми у Београду 28. августа 1977. донело Југославији прави домаћи Вудсток. Процент посетилаца у односу на број становника матичне државе био је такав да је за југословенску заједницу овај концерт морао бити једнако упечатљив као фестивали у Вудстоку и на Острву Вајт за тамошње заједнице.

94 „ВООМ – на 6.000 vati“, *Naši dani*, 28. 6. 1976.

95 „БУМ на Ташмајдану“, *Радио ТВ ревија*, 4. 6. 1976.

96 „ВООМ је био велики подuhvat“, *Džuboks*, јул 1976.

97 *Исто*.

98 „Плакати, сличице, леци“, *Глас омладине*, 17. 6. 1976.

99 „Razprodaja starega blaga“, *Mladina*, 24. 6. 1976.

100 „ВООМ – на 6.000 vati“, *Naši dani*, 28. 6. 1976.

101 „ВООМ, јуче, данас, сутра (?)“, *Глас омладине*, 24. 6. 1976.

Процент присутних на највећим рокенрол фестивалима/концерти- ма према укупном броју становника матичне државе за Вудсток (САД, 1969), Острво Вајт (В. Британија, 1970) и Хајдучку чесму (1977) ¹⁰²			
	Вудсток (1969)	Острво Вајт (1970)	Хајдучка чесма (1977)
Присутних	≈ 500.000	≈ 600.000	$70.000 \leq x \leq 100.000$
Становника	203.235.298 (САД) ¹⁰³	55.928.000 (ВБ) ¹⁰⁴	20.522.602 (ЈУГ) ¹⁰⁵
Процент	≈ 0,25%	≈ 1,07%	$0,34\% \leq x \leq 0,49\%$

Када је реч о БУМ фестивалу, било је мишљења да наредни треба да буде у Сарајеву, али је ипак одлучено да он буде у Скопљу,¹⁰⁶ крајем новембра 1977.¹⁰⁷ Међутим, скопски *Млад борец*, гласило Саве-за социјалистичке омладине Македоније, писао је да је БУМ 77 из не-разјашњених разлога премештен из Скопља у Нови Сад.¹⁰⁸ Лист Саве-за социјалистичке омладине Хрватске *Полет* је објавио да је скопски фестивал отказан у последњем тренутку „из техничких разлога“.¹⁰⁹ Да би се одржао годишњи континуитет, организација БУМ-а 77 је на брзину премештена у Нови Сад.¹¹⁰

Седми БУМ фестивал одржан је 10. и 11. децембра 1977. у Спортској хали Новосадског сајма.¹¹¹ Организовала га је културна установа „Трибина младих“ из Новог Сада, а покровитељи су били Телевизија Нови Сад и дискографска кућа Сузи из Загреба.¹¹² Мла-

102 Aleksandar Raković, „Bijelo dugme Concert in Hajdučka česma in Belgrade (1977): Social Event of the Utmost Importance and Recognition of a Unique Phenomenon“, *Tokovi istorije* 3/2015, 121.

103 *1970 Census of Population: Characteristics of the Population*, U.S. Department of Commerce, May 1972, VIII.

104 Julie Jefferies, *The UK population: past, present and future*, (London: Office for National Statistics, 2005).

105 Према попису у СФРЈ (1971). У: *Попис 1991. (са освртом на резултате ранијих пописа 1921–1981)*, CD, (Београд: Савезни завод за статистику, 1998).

106 „Kuda ide YU-rock?“, *Ven*, 22. 12. 1977.

107 „BOOM ’77 (uvodnik)“, *Džuboks*, januar 1978.

108 „Наместо во Скопје во Нови Сад“, *Млад борец*, 21. 12. 1977.

109 „Sivi tonovi rockerskog YU-šarenila“, *Polet*, 9. 12. 1977.

110 „Вооооооооооо“, *Глас омладине*, 16. 12. 1977.

111 *Исто*.

112 *Исто*.

дост је писала да је „Трибина младих“ била организатор и пратећих догађаја БУМ-а 77.¹¹³ Интересантно је да у објављеној хронологији „Трибине младих“ нема ниједног податка да је та културна установа била организатор БУМ-а 77.¹¹⁴

Ни овога пута од Савеза социјалистичке омладине није било ни трага ни гласа. *Џубокс* је стога у непотписаном уводнику, поводом финансијских губитака БУМ-а 77 и још једног изостанка омладинске организације из покровитељства или саорганизације БУМ фестивала, написао: „Овај закључак подсећа на чињеницу да је до сада само једном Савез социјалистичке омладине (у Загребу 1975) показао спремност за сарадњу са овом приредбом. Не знам шта је узрок да ова акција на којој млади свирају за младе и која на крају крајева, у свом домену има општејугословенски значај пролази тако незапажено. Тим пре што су организатори покушавали да успоставе такву сарадњу. Исто тако, на забавномузичким ‘вашарима таштине’ и даље се сласно крцкају друштвене паре“!¹¹⁵

У тексту „Улога Савеза социјалистичке омладине у идејним питањима културе и уметности“, који је Лев Крефт у јануару 1978. написао у име Комисије за културу Председништва Конференције Савеза социјалистичке омладине Југославије, стајао је можда и један од одговора на питање *Џубокса*: „Савез социјалистичке омладине мора и сам, као и кроз најразличитије облике друштвеног организовања омладине, да се заложи за превладавањем туторства и покровитељског односа према младим ствараоцима“.¹¹⁶

Током оба дана трајања БУМ-а 77 било је присутно по око 2.500 гледалаца. Наступила су 24 састава и музичара. Првог дана у „вечери анонимних“ свирало је 13 састава, а другог дана у „вечери асова“ наступило је 11 познатих југословенских група. *Младост* и *Глас омладине* су писали да је откриће првог дана била група Атомско склониште из Пуле.¹¹⁷ Од познатих најважнији који су наступили другог дана били су Томаж Домицељ, Смак, Леб и сол, Парни ваљак,

113 „Živa rok-gitareska“, *Mladost*, 23. 12. 1977.

114 *Tribina mladih 1954–1977: građa za monografiju Kulturnog centra Novog Sada*, prir. Gordana Đilas, Nedeljko Mamula, (Novi Sad: Kulturni centar Novog Sada, 2004), 186–196.

115 „BOOM ’77 (uvodnik)“, *Džuboks*, januar 1978.

116 АЈ, 114 II, фасц. 141, Лев Крефт, „Улога Савеза социјалистичке омладине у идејним питањима културе и уметности“, јануар 1978.

117 „Вооооооооооооооо“, *Глас омладине*, 16. 12. 1977; „Živa rok-gitareska“, *Mladost*, 23. 12. 1977.

Булдожер, Златни прсти из Зајечара, Сунцокрет и Тако из Београда.¹¹⁸ Дискографска кућа Сузи из Загреба објавила је 1978. двоструки албум „BOOM '77“.

Глас омладине је хвалио БУМ 77 и сматрао га је бољим од БУМ-а 76 у Београду.¹¹⁹ Међутим, публика углавном није куповала улазнице па се БУМ 77 финансијски није исплатио организаторима. *Младост* је стога писала да „БУМ фестивал никада није донео паре, али их јесте однео“.¹²⁰ То што је *Младост* објавила може такође бити драгоцен, као један камичак у мозаику, за закључак о томе због чега је Савез социјалистичке омладине прво накратко приграбио а потом напустио организацију па и покровитељство БУМ фестивала.

Осми БУМ фестивал одржан је 9. и 10. децембра 1978. у Хали седам Новосадског сајма. Организатори су били „Војводина-концерт“, Телевизија Нови Сад и ППП РТБ. Већи југословенски састави нису више исказивали интересовање да наступају на овом фестивалу. Стога се БУМ 78 рекламирао као фестивал на ком ће шансу углавном добити нови састави.¹²¹ У две вечери наступило је тридесет састава.¹²² Првог дана је било три хиљаде, а другог четири хиљаде посетилаца.¹²³ Учествовали су Леб и сол, Рибља чорба, Сунцокрет, Томаж Домицељ, Аки Рахимовски, Ватрени пољубац, Генерација пет, Опус, Златни прсти, Аеродром, Горди, Тетка Ана, Бумеранг, Галија. Први пут су на БУМ фестивалу свирале панк групе Параф, Прљаво казалиште и Пекиншка патка.¹²⁴

Улазак панк састава на БУМ 78 био је важна новост. Иначе, тих година, када је панк у Југославији био у повоју, у *Младини* је тек било спорадичног интересовања за нови музички жанр, па чак и без посебних симпатија. С друге стране, загребачки *Пошет* протежирао је панк, нови талас и остале видове „побуњеничке рок сцене“, што је било својеврсна „револуција“ у штампи омладинске организације.¹²⁵

Друштвено предузеће за естрадну и издавачку делатност „Војводина-концерт“ сматрано је компетентним да буде један од организатора БУМ-а 78 у Новом Саду. С тим у вези организација је учинила све да не буде личних промоција и да атмосфера буде прија-

118 „Воооооооооооо“, *Глас омладине*, 16. 12. 1977.

119 *Исто*.

120 „Ne(muzičke) zavrzlane“, *Mladost*, 1. 12. 1978.

121 *Исто*.

122 „Поново Воооооооо“, *Глас омладине*, 15. 12. 1978.

123 „Osmi BOOM festival u Novom Sadu“, *Naši dani*, 15. 12. 1978.

124 „Поново Воооооооо“, *Глас омладине*, 15. 12. 1978.

125 Zubak, *The Yugoslav Youth Press (1968–1980)*, 225, 258.

тељска. Међутим, Хала седам Новосадског сајма није пружала добре услове за звук, била је скупа и организатори су на крају били на финансијској нули.¹²⁶ Према *Младина*, ова хала деловала је као простор „голог бетона“ и „отуђено“.¹²⁷ Петар Пеца Поповић је за *Џубокс* рекао да је „Војводина-концерт“ потпуно промашила са закупом Хале седам Новосадског сајма.¹²⁸

Састави су на БУМ-у 78 свирали бесплатно, за музичаре није било гардеробе а за новинаре добрих услова за извештавање. Према *Нашим данима*, током првог дана, након наводно лоших наступа неафирисаних група, публика је била незадовољна, а неко из масе је стакленом флашом погодио гитаристу Аеродрома Јурицу Пађена.¹²⁹ Тај инцидент дао је печат БУМ-у 78. Први дан фестивала тада је прекинут, а Аеродром је наступио сутрадан.¹³⁰

Једини афирмисани бенд који је наступио на БУМ-у 78 био је Леб и сол.¹³¹ Програмски одбор фестивала доделио му је плакету као најбољој рокенрол групи у Југославији 1978.¹³² Као ни БУМ 75 у Загребу, ни БУМ 78 у Новом Саду није добио дискографско издање на грамофонској плочи. Но, када је реч о штампи омладинске организације, било је извесно да се ишчекивало или гашење фестивала или његова потпуна реорганизација.

Свен Семенчић је у *Полету* пре одржавања БУМ-а 78 написао да је појавом Бијелог дугмета овај фестивал постао „излог другоразредне робе“ и да је „у овом тренутку непотребан, што не значи да манифестације сличног карактера нису потребне“.¹³³ Огњен Твртковић је у *Нашим данима* закључио да је БУМ 78 „изгледао доста блиједо“, а „уколико не доживи неке радикалне промене и организацијски се стабилизира нема никакве шансе да буде оно што сви желимо: општејугословенска смотра рок-музике“.¹³⁴ Игор Видмар је у *Младина* оценио да је БУМ 78 био „с доста слабе музике; одраз стагнације југо-рока и конфузних критеријума врло површних организатора“.¹³⁵

126 „Osmi BOOM festival u Novom Sadu“, *Naši dani*, 15. 12. 1978.

127 „Festival zabavnega rocka: POP BOOM Novi Sad 1978“, *Mladina*, 21. 12. 1978.

128 „BOOM iza leđa“, *Džuboks*, 15. 1. 1979.

129 „Osmi BOOM festival u Novom Sadu“, *Naši dani*, 15. 12. 1978.

130 „Skoro ništa“, *Polet*, 27. 12. 1978.

131 *Исто*.

132 „Поново Вооооооо“, *Глас омладине*, 15. 12. 1978.

133 „Što će nam BOOM?“, *Polet*, 18. 10. 1978.

134 „Osmi BOOM festival u Novom Sadu“, *Naši dani*, 15. 12. 1978.

135 „Festival zabavnega rocka: POP BOOM Novi Sad 1978“, *Mladina*, 21. 12. 1978.

Бранко Вукојевић је у *Џубоксу* написао, поводом плакете која је уручена саставу Леб и сол, „да ће такве награде убудуће постати традиционалне“ – „ако буде БУМ-а“.¹³⁶

Семенчић после БУМ-а 78 није пропустио прилику да још једном искаже свој став. Написао је да је фестивалу истекла употреба јер је крајем седамдесетих, за разлику од почетка те деценије, постојало много више начина да се бендови афирмишу. Бијело дугме је толико прокрчило рокенрол саставима улазак у главни ток да већим групама више није било у интересу да наступају на БУМ фестивалу са неафирмисаним саставима. Семенчић је подвукао да ови фестивали „последњих неколико година животаре по сваку цијену“, а није постојао јединствени савет или организација која би се плански и систематски бавила политиком овог фестивала. Притом, тад већ устаљена „Поп парада“ у дворани „Борик“ у Бањалуци 17. децембра 1978. привукла је већа имена јер су наступили Септембер, Атомско склониште, ЈУ група и Булдожер.¹³⁷

Тек завршени БУМ фестивал у Новом Саду оставио је утисак и на Савез социјалистичке омладине Југославије. Наиме, у оквиру Десетог конгреса ССОЈ у Београду (13–15. децембра 1978) било је речи и о томе да „највећи југословенски рок фестивал мора престати да се одржава под покровитељством менаџера и туристичких организација“ и да БУМ фестивал „мора бити брига ССОЈ“. Стога је било мишљења да Савезу социјалистичке омладине Југославије треба предложити да сачини програм рада БУМ фестивала и истакне циљеве и задатке овог рокерског скупа. Међу задацима би могли бити „званична афирмација“ младих стваралаца и „коначно ослобађање“ југословенског рокенрола од фаме да је он само „западњачки увоз“. Сматрало се да би БУМ фестивал требало разрешити терета зарада.¹³⁸

Међутим, од свега тога није било ништа. БУМ 78 био је последњи БУМ фестивал који је одржан. Целодневни рокенрол спектакл на стадиону Југословенске народне армије, на ком је 22. септембра 1979. наступило 27 састава пред око 70.000 посетилаца,¹³⁹ био је још један догађај који је потврдио да БУМ фестивал више није имао намену због које је покренут – да се преко њега упознају музичари из чи-

136 „BOOM 78“, *Džuboks*, 15. 1. 1979.

137 „Skoro ništa“, *Polet*, 27. 12. 1978.

138 „Biti il ne biti... roker“, *Mladost*, 29. 12. 1978.

139 „Rock spektakl 79“, *Polet*, 10. 10. 1979.

таве Југославије, да се одмере снаге и прате кретања у музици.¹⁴⁰ Он је спадао у најмасовнија рокенрол догађања у Југославији,¹⁴¹ а сматра се и „највећим југословенским рок фестивалом“.¹⁴² Међутим, никада није на путу да се нађе међу „спектаклима социјализма“,¹⁴³ уколико су организатори уопште имали ту намеру – а чини се да нису. БУМ фестивалу је 1978. коначно истекло време.

Закључак

БУМ фестивал започели су 1971. приватни менаџери „Словенијаконцерта“ како би југословенски рокерски састави добили прилику да се сусрећу и одмеравају у општејугословенском контексту. У штампи омладинске организације БУМ 72 је хваљен. Међутим, на БУМ-у 73, а посебно на БУМ-у 74, догодили су се скандали због којих су морали да реагују милиција, Савез комуниста и Савез омладине. Кривица за те догађаје сваљена је на приватне организаторе, а Савез омладине позван је да помогне како би БУМ фестивалу био дат примеран општејугословенски и социјалистички карактер.

Стога је Савез социјалистичке омладине био саорганизатор БУМ-а 75 у Загребу, да би се санирале антидруштвене појаве с БУМ-а 73 и антисоцијалистичке девијације с БУМ-а 74 у Љубљани. На БУМ-у 75 дате су корекције и трасиран је социјалистички пут фестивала, чија подобност тиме више није довођена у питање. Но, Савез социјалистичке омладине гледао је да избегне турсорство и покровитељство где то није било баш потребно. Процењено је да таква надлежност над БУМ фестивалом у будућности није потребна.

У исто време, у омладинској организацији било је критика на рачун приватних менаџера укључених у организацију БУМ фе-

140 „Boom, јуче, данас, сутра (?)“, *Глас омладине*, 24. 6. 1976.

141 Jelena Arnautović, *Između politike i tržišta. Popularna muzika na Radio Beogradu u SFRJ*, (Beograd: Radio-televizija Srbije, 2012), 150–151.

142 Ana Petrov, „Bijelo Dugme: The Politics of Remembrance Within the Post-Yugoslav Popular Music Scene“, *Made in Yugoslavia. Studies in Popular Music*, eds Danijela Š. Beard, Ljerka V. Rasmussen, (New York – London: Routledge, 2020), 112, 111–120. - Иначе, зборник *Made in Yugoslavia. Studies in Popular Music* важан је допринос проучавању југословенског друштва кроз изучавање разних типова југословенске популарне музике: забавне, рокенрола, староградске, народне, новокомпоноване народне, слободарске.

143 О спектаклима југословенског социјалима у којима су коришћени музика и моћ, видети: Мирослава Лукић Крстановић, *Спектакли XX века: музика и моћ*, (Београд: Етнографски институт САНУ, 2010). Ауторка се у књизи не бави БУМ фестивалом.

стивала, који су 1974. веома компромитовани, па и хапшени, да касније једва да су поименице и помињани као саорганизатори. Стога није могло да се очекује да Савез социјалистичке омладине с приватним менаџерима успоставља сталну сарадњу, а притом је углавном сваки БУМ фестивал био изложен финансијским губицима. У једном тексту којим су исказане критике на рачун омладинске организације и њеног односа према БУМ фестивалу, уочава се да је Савез социјалистичке омладине био виђен као покровитељ или саорганизатор да би се, поред осталог, разрешили финансијски неуспеси БУМ фестивала.

Штампа омладинске организације видела је у почетку овај фестивал као „мали Вудсток“ Југославије, али је то виђење напуштено када су се догодиле негативне појаве. Упркос томе, новине Савеза социјалистичке омладине Југославије биле су добронамерне према рокерским саставима и омладини која се окупљала на БУМ фестивалима. Омладинска организација подржавала је општејугословенски карактер манифестације и дала јој је социјалистичку смерницу, али је с појавом Бијелог дугмета она изгубила првобитну намену интегративног фактора југословенске омладине у пољу рокенрола. Стога је БУМ фестивал 1978. престао да постоји.

Резиме

Југословенска јавност је на прелому шездесетих и седамдесетих пратила велике скупове хипика на Западу и њихове рокенрол фестивале на којима су исказиване антиратне и антиимперијалистичке паролe. Стога је хипи покрет у Југославији био врло популаран, а дугокоси хипици и рокерски састави никада нису у југословенском социјализму били контракултура. Очекивала се појава „југословенског Вудстока“.

Тај епитет, додуше „малог Вудстока“, понео је 1972. БУМ фестивал. Међутим, због антидруштвених појава на БУМ-у 73 и антисоцијалистичких појава на БУМ-у 74, Савез социјалистичке омладине преузео је корективну улогу како би фестивал, поред општејугословенског, добио и социјалистички карактер. Такав карактер био је изражен на БУМ-у 75 и БУМ-у 76, а није оспораван ни касније.

Упркос томе што је Савез социјалистичке омладине саорганизијом БУМ-а 75 спасио овај фестивал од гашења, омладинска организација већ на БУМ-у 76 није желела да буде нити покровитељ

нити саорганизатор фестивала. Извесно је да Савез омладине на даље није желео да има туторску улогу, а ни намеру да служи за покривање трошкова фестивала који је у јавности већ био познат као губиташ. Притом, омладинска организација очито није имала поверење у приватне менаџере који су водили главну реч у организацији. БУМ 77 био је назнака краја, а БУМ 78 дефинитивни крај овог фестивала, који је имао пионирску улогу у фестивалском повезивању југословенских рокенрол музичара.

Sources and Literature

- Arhiv Jugoslavije. Fond 114, Savez socijalističke omladine Jugoslavije.
- Diplomatski arhiv Ministarstva spoljnih poslova Republike Srbije. Politička arhiva, fond Sjedinjene Američke Države.
- Istorijski arhiv Beograda : Fond 865, Savez komunista Srbije, organizacija SK Beograda, Gradski komitet - Beograd.
- Arnautović, Jelena. *Između politike i tržišta. Popularna muzika na Radio Beogradu u SFRJ*. Beograd: Radio-televizija Srbije, 2012.
- Arnold, Gina. "Nobody's Army: Contradictory Cultural Rhetoric in Woodstock and Gimme Shelter". *Countercultures and Popular Music*, eds Sheila Whiteley, Jedediah Sklower, 123–137. London – New York: Routledge, 2016.
- Erić, Ljubomir. „Narkomanija i umetničko stvaralaštvo“. *Narkomanije mladih*, ur. Dušan Maletić, 181–197. Beograd: BIGZ, 1971.
- Hamilton Lytle, Mark. *America's Uncivil Wars: The Sixties Era from Elvis to the Fall of Richard Nixon*. Oxford – New York: Oxford University Press, 2006.
- Janjetović, Zoran. *Od internacionale do komercijale: popularna kultura u Jugoslaviji 1945–1991*. Beograd: Institut za noviju istoriju Srbije, 2011.
- Jefferies, Julie. *The UK population: past, present and future*. London: Office for National Statistics, 2005.
- Lukić Krstanović, Miroslava. *Spektakli XX veka: muzika i moć*. Beograd: Etnografski institut SANU, 2010.
- Petrov, Ana. „Bijelo Dugme: The Politics of Remembrance Within the Post-Yugoslav Popular Music Scene“. *Made in Yugoslavia. Studies in Popular Music*, eds Danijela Š. Beard, Ljerka V. Rasmussen, 111–120. New York – London: Routledge, 2020.
- Raković, Aleksandar. *Rokenrol u Jugoslaviji 1956–1968: izazov socijalističkom društvu*. Beograd: Arhipelag, 2011. (Cyrillic)
- Raković, Aleksandar. „Savez socijalističke omladine Jugoslavije i Muzička omladina Jugoslavije u sporu oko rokenrola (1971–1981)“. *Tokovi istorije* 3/2012, 159–189. (Cyrillic) DOI <http://dx.doi.org/10.31212/tokovi.2012.3.rak.159-189>

- Raković, Aleksandar. „Džon Lenon, levičarski aktivizam i jugoslovenski socijalizam“. *Tokovi istorije* 3-4/2013, 251-265. (Cyrillic) DOI <http://dx.doi.org/10.31212/tokovi.2013.3.rak.251-265>
- Raković, Aleksandar. „Bijelo dugme Concert in Hajdučka česma in Belgrade (1977): Social Event of the Utmost Importance and Recognition of a Unique Phenomenon“. *Tokovi istorije* 3/2015, 107-133. DOI <http://dx.doi.org/10.31212/tokovi.2015.3.rak.107-133>
- Raković, Aleksandar. „Mjuzikl *Kosa* u Ateljeu 212 (1969-1973)“. *Tokovi istorije* 2/2017, 85-114. (Cyrillic) DOI <http://dx.doi.org/10.31212/tokovi.2017.2.rak.85-114>
- Raković, Aleksandar. „Rok opera *Isus Hristos superstar* u Ateljeu 212 (1972-1973)“. *Tokovi istorije* 2/2018, 177-197. (Cyrillic) DOI <http://dx.doi.org/10.31212/tokovi.2018.2.rak.177-197>
- Smiljković, Radoš. *Društveno-političke organizacije u SFRJ*. Beograd: Sloboda, 1979.
- Vučetić, Radina. *Koka-kola socijalizam: amerikanizacija jugoslovenske popularne kulture šezdesetih godina 20. veka*. Beograd: Službeni glasnik, 2012.
- Walser, Robert. "The rock and roll era". *The Cambridge History of American Music*, 345-387. Cambridge: Cambridge University Press, 2004,
- Zubak, Marko. "The Yugoslav Youth Press (1968-1980): Student Movements, Subcultures and Communist Alternative Media". PhD Dissertation, Budapest: Faculties of the Central European University, 2013.
- *1970 Census of Population: Characteristics of the Population*. U.S. Department of Commerce, May 1972.
- *Popis 1991. (sa osvrtom na rezultate ranijih popisa 1921-1981)*, CD. Beograd: Savezni zavod za statistiku, 1998.
- *Tribina mladih 1954-1977: građa za monografiju Kulturnog centra Novog Sada*, prir. Gordana Đilas, Nedeljko Mamula. Novi Sad: Kulturni centar Novog Sada, 2004.

- *Džuboks* (Beograd)
- *Glas omladine* (Novi Sad)
- *Ilustrovana politika* (Beograd)
- *Mlad borec* (Skoplje)
- *Mladina* (Ljubljana)
- *Mladost* (Beograd)
- *Naši dani* (Sarajevo)
- *Polet* (Zagreb)
- *Pop Express* (Zagreb)

- *Radio TV revija* (Beograd)
- *Studio* (Zagreb)
- *Ven* (Sarajevo)
- *Vjesnik u srijedu* (Zagreb)

SUMMARY

Aleksandar Raković

THE LEAGUE OF SOCIALIST YOUTH OF YUGOSLAVIA
AND BOOM FESTIVAL (1971-1978): FROM ANTI-SOCIALIST
APPEARANCES AT THE FESTIVAL TO SOCIALIST CORRECTIONS

ABSTRACT: Based on the press of the League of Socialist Youth in Yugoslavia, also Yugoslav music and entertainment-information press, archival documentation from the Archives of Yugoslavia, the Diplomatic Archives of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Serbia and the Historical Archives of Belgrade, as well as literature. This paper discusses the positions of the League of Socialist Youth towards all-Yugoslav BOOM Festival, mass gatherings of hippies, but also covers how the League of Socialist Youth corrected some anti-socialist appearances at this festival and gave to BOOM Festival a socialist shape.

KEYWORDS: The League of Socialist Youth, BOOM Festival, Yugoslavia, rock & roll, hippies

At the turn of the 1960s and 1970s, the Yugoslav public followed through media mass gatherings of hippies in the West and their rock and roll festivals, where anti-war and anti-imperialist slogans were always expressed. Thus, the hippie movement was very popular in Yugoslavia. Unlike in the West, long-haired Yugoslav hippies and rock and roll bands were never a counterculture towards Yugoslav socialism. Even influential foreign hippies showed sympathies for Yugoslav self-governed socialism. Therefore, the "Yugoslav Woodstock" was expected to happen. This epithet, albeit "Little Woodstock", was given to BOOM Festival, which was held in 1971 in Maribor, and in 1972, 1973 and 1974 in Ljubljana, organized by the private agency "Slovenijakonzert". BOOM festival had a general Yugoslav character, but inappropriate events at BOOM 73 (mass usage of drugs, alcohol and distribution of pornography) and BOOM 74 (mass usage of drugs and alcohol, but also allegations of Yugoslav rockers mocking the celebration of Ljubljana's liberation from the Nazis) cast doubt on the possibility of this festival being part of the socialist order. Therefore, the League of Socialist Youth, as new co-organizer, gave to BOOM 75 in Za-

greb – in addition to all-Yugoslav appearance – a socialist character. Both, all-Yugoslav appearance and socialist character were also expressed at BOOM 76 in Belgrade, and the eligibility of the BOOM Festival was subsequently not disputed. Despite the fact that the League of Socialist Youth saved the BOOM festival from extinction, already at BOOM 76 the socialist youth organization did not want to be either a patron or co-organizer of the festival. Also, the socialist youth organization was not present at BOOM 77 and BOOM 78, held in Novi Sad. On the one hand, the League of Socialist Youth of Yugoslavia said that they did not want to have a tutoring relation towards youth creativity, and on the other hand, the socialist youth organization obviously did not trust private managers who still had the main say in organization of BOOM festival. Time began to run out for BOOM Festival because in the second half of the 1970s, a band from Sarajevo *Bijelo dugme* – more than anyone else in the rock and roll culture of Yugoslavia – united the all-Yugoslav appearance and socialist character in relation to young people. In 1977 *Bijelo dugme* gave to Yugoslav society a real "Yugoslav Woodstock" at the Concert of Hajdučka česma in Belgrade. At the same time, some other rock festivals in Yugoslavia began to overshadow the BOOM festival, which, from the connecting the leading Yugoslav bands, fell to the fact that at the last BOOM 78, it was just a gathering of mostly unfirmed or partially affirmed groups. However, there is no doubt that BOOM festival was the first rock event with all-Yugoslav character and that, therefore, despite its ups and downs, it was important for Yugoslav society and youth culture.